

Наталія Колісниченко

завідувач кафедри української та іноземних мов

ОРИДУ НАДУ при Президентові України, к.держ.упр., доцент

ІНШОМОВНА ПІДГОТОВКА У СФЕРІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ: ЗАГАЛЬНОЄВРОПЕЙСЬКІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

Стаття надає аналіз шляхів вдосконалення іноземної підготовки у сфері публічного управління згідно Загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти. Розглядаються типи мовної політики та відповідні підходи до підготовки з публічного управління. Серед видів вивчення іноземної мови -допрофесійне, суміжне та професійне (кваліфіковане), увага зосереджується на курсі англійської мови професійного спрямування.

Ключові слова: іноземна мова, підготовка у сфері публічного управління, іноземна підготовка, Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти, мова професійного спрямування.

Natalya Kolisnichenko

Head of Ukrainian and Foreign Languages Department

of ORIPA NAPA, under the President of Ukraine, PhD in Public Administration, Docent

FOREIGN LANGUAGE TRAINING IN PUBLIC ADMINISTRATION: THE COMMON EUROPEAN FRAMEWORKS

The paper provides the analysis of ways in improving foreign language training within public administration area in accordance with the Common European Framework of Reference for Languages (CEFR). The Council of Europe defined a new direction in the teaching and learning of foreign languages in Europe. The framework of this new direction was provided by the Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching and Assessment (CEFR). Both language and cultural aspects of this document are discussed, as the most important goal for the Council of Europe is a larger cultural understanding among the member states of the European Union.

Member state governments (as the Committee of Ministers proclaims) realise cooperation at national and international level. Also organizations of different constitutions in the field of languages and learning promote and provide an effective European system of mutual exchange of information in all aspects of language teaching, including public administration area.

The types of language policy (explicit and implicit language policy) and appropriate approaches to public administration training are considered. The motives for study are argued: whether a motive for language learning could be the study content, the language certificate for professional qualification, or the attractiveness of education in a foreign language speaking environment. In this context, according to the rationale of the Council of Europe thinking, the communicative and learning activities, motivations and interests of learners are important.

A distinction is made between pre-vocational, concomitant and professional qualification oriented language teaching. The focus is made on the English for Specific Purposes (ESP) course for students of Public Administration. As the model the course of English for Specific Purposes (ESP) for students of Public Administration and Political Sciences (PAPS) at the South East European University (SEEU) in Tetovo, Macedonia was taken.

Key words: foreign language, training in the area of public administration, foreign language training, the Common European Framework of Reference for Languages, language for specific purposes.

Колісниченко Наталія

заведуючий кафедри українського и иностранных языков

ОРИГУ НАГУ при Президенте Украины, к.гос.упр., доцент

ІНОЯЗЫЧНАЯ ПОДГОТОВКИ В ОБЛАСТИ ПУБЛИЧНОГО УПРАВЛЕНИЯ: ОБЩЕЕВРОПЕЙСКИЕ РЕКОМЕНДАЦИИ

Статья предоставляет анализ путей совершенствования иноязычной подготовки в сфере публичного управления согласно Общеєвропейских Рекомендаций по языковому образованию. Рассматриваются типы языковой политики и соответствующие подходы к подготовке с публичного управления. Среди видов изучения иностранного языка – допрофессиональное, смежное и профессиональное (квалифицированное), внимание сосредоточивается на курсе английского языка профессионального направления.

Ключевые слова: иностранный язык, подготовка в сфере публичного управления, иноязычная подготовка, общеєвропейские рекомендации по языковому образованию, язык профессионального направления.

Постановка проблеми

Україна визначила пріоритет зовнішньоекономічної політики, підписавши Угоду про Асоціацію з ЄС у 2014 році. Одним із головних інструментів невідворотності приєднання країни до ділового, освітнього, наукового та культурного простору країн європейської спільноти є знання мов.

Вивчення іноземних мов задекларовано одним із ключових пріоритетів внутрішньої політики ЄС. Європейська рамка ключових компетенцій безперервного навчання [13] визначає вісім компетенцій, якими повинен оволодіти кожен, щоб досягти особистих та професійних цілей, соціальної інтеграції та активної громадянської позиції в сучасному, такому, що швидко змінюється світі. Однією із них є комунікація іноземними мовами. На сьогодні Рада Європи окреслила новий напрям у викладанні і вивченні іноземних мов у Європі. Основою цього напрямку стали Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти – the Common European Framework of Reference for Languages (CEFR), які визначили основні вимоги щодо: навчання, викладання та оцінювання (learning, teaching and assessment). Хоча CEFR детально описує різні цілі, пов'язані зі сферами навчання, викладання та оцінювання, найважливішою метою їх реалізації є ширше культурне розуміння серед держав-членів Європейського Союзу [2].

Рада Європи також намагається досягнути того, щоб держави-члени були оснащені необхідними комунікативними навичками задля взаємодії одна з одною. Це сприятиме зростанню мобільності у професійній сфері в межах Європи, яка «включає в себе приведення соціальної функції в дію і тим самим у довгостроковій перспективі досягне колективної мовної компетенції» [10, с. 74]. Тому у вивченні мов центральними елементами Загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти є різні види навичок, що надають можливість тим, хто навчається, діяти комунікативно. Для сфери публічного управління іншомовна комунікація актуалізується з огляду на те, що найближчим часом володіння англійською мовою стане критерієм при прийомі на державну службу.

Мета

Мета статті полягає в аналізі шляхів вдосконалення іншомовної підготовки у сфері публічного управління згідно Загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сьогодні в Україні все більшої значущості набувають аналітичні дослідження та науково обґрунтовані результати щодо концептуального розуміння комунікації іноземними мовами, її відповідності вимогам ринку праці, викликам та можливостям, які вона пропонує для професійного зростання та кар'єри, особистісного розвитку та участі у громадському житті. Вітчизняні науковці розглядають іншомовну підготовку як формування відповідної компетенції, висвітлюючи її сутність і структуру, професійну спрямованість (Р. Гришкова, Т. Ємельянова, В. Зикова, Г. Ізмайлова, О. Іскандарова, О. Клименко, Л. Нагорнюк, А. Петрова та ін.). Іншомовна підготовка державних службовців стала предметом досліджень Т. Астапової, Л. Литвинової, С. Яценко та ін. Проте аналізу іншомовної підготовки саме у сфері публічного

управління в Україні, що реформується з урахуванням основних досягнень європейських країн (особливо тих, які проходили процедури членства в ЄС) та відповідно до «Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання», приділено недостатньо уваги.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми

Рада Європи допомагає державам-членам реалізувати нові мовні програми та мотивує подальші інновації у викладанні та вивченні мов; створює передумови для просування співробітництва навчальних закладів у різних європейських країнах. У цьому напрямку важливими є врахування мовних потреб в різних галузях, відповідний аналіз, що може призвести до створення нових мовних програм, зокрема – в сфері публічного управління.

Виклад основного матеріалу

Метою вивчення іноземної мови у ВНЗ є формування у студентів вміння іншомовної комунікації у реальних ситуаціях, тобто набуття іншомовної комунікативної компетентності.

Концепція європейської мовної політики базується на тому, що мовне розмаїття Європи повинно трансформуватися з бар'єру комунікації на джерело взаємного збагачення та взаєморозуміння. Лише через краще знання європейських сучасних мов стає можливим полегшити спілкування та взаємодію між європейцями (у яких різні рідні мови), щоб сприяти європейській мобільності, взаєморозумінню та співпраці, подоланню упередженості та дискримінації.

Держави-члени ЄС можуть досягти високої конвергенції політики на європейському рівні шляхом укладення угод про безперервнє співробітництво та координацію. Задля здійснення цих принципів Комітет Міністрів закликав:

- уряди держав-членів до співпраці на національному та міжнародному рівнях;
- організації в галузі мов та навчання до сприяння і забезпечення ефективної європейської системи взаємного обміну інформацією у всіх аспектах викладання мови, що було заплановано як необхідний компонент вивчення мови [2]. Мовна політика повинна містити та враховувати сукупність соціальних дій груп та окремих осіб.

У цьому контексті Г. Кремніц [10, с. 80] розрізняє два типи мовної політики: а) чітко виражену; б) з прихованим контекстом (має лінгвістичні та культурні впливи).

Дієвий підхід CEFR (Common European Framework of Reference) припускає, що в майбутньому через зростання мобільності в Європі, розвиватимуться різні форми зайнятості, які пов'язуватимуться, перш за все, із мовним чинником. Актуалізація вивчення іноземних мов супроводжується такими мотивами:

- зміст навчання;
- мовний сертифікат на професійну кваліфікацію;
- привабливість освіти в іншомовному середовищі.

У цьому контексті, відповідно до раціонального підходу Ради Європи, важливо, щоб комунікативна і навчальна діяльність були пов'язані із мотивами та інтересами тих, хто навчається [2, с. 51].

Інструментами для активації часткової, повної або навіть індивідуальної мовної компетентності є навички

сприйняття, продукування, інтерактивності та говоріння – що разом складають загальні навички, комунікативні навички та різні стратегії [2, с. 9]. Цей підхід можна розглядати як описовий, оскільки він представляє собою те, що необхідно враховувати при визначенні цілей, змісту та необхідних методів навчання, а також їх реалізації [5, с. 15].

З огляду на зазначене, важливим є набір поставлених завдань, діапазон яких коливається від різних індивідуальних мовних підкомплексів до «повного» вивчення мови. Так, у деяких контекстах та обставинах потрібні лише часткові компетенції, які активізуються за допомогою комунікативно-мовної діяльності. У інших потрібні глибокі знання мови, професійне володіння відповідним лексико-граматичним матеріалом.

У діяльнісно-орієнтованому підході Common European Framework of Reference той, хто навчається, розглядається як соціальний актор, який має справу з комунікативними завданнями (а не тільки мовними завданнями) [2].

У цьому контексті Х. Функ [4] визначив професійне викладання іноземної мови як «прагматичне, орієнтоване на тих, хто навчається, та їхні потреби з вивчення мов».

Розрізняють такі види вивчення іноземної мови: до-професійне, суміжне та професійне (кваліфіковане). Цілі цих різних видів варіюються, починаючи від «загальна підготовка до мовних вимог професії» до «(краще) виконання поточних лінгвістичних вимог професії» і, нарешті, до формування «правових вимог професії» [4, с. 175].

Можна стверджувати, що англійська мова як міжнародна мова є необхідною для кожного європейського громадянина, так як вона є мовою міжнародного спілкування практично з усіма країнами. Проте знання тільки англійської мови не вважається достатнім [11]. Німецька, французька, російська та інші мови важливі в багатьох сферах, і тому, зрозуміло, що багато європейських громадян повинні володіти більш ніж однією мовою, щоб бути конкурентоспроможними в міжнародному професійному середовищі.

Завдання оволодіння англійською мовою усвідомили уряди країн, які обрали свого часу курс на інтеграцію в ЄС, відтак – необхідність модернізації підготовки своїх службовців до загальноєвропейського комунікативного середовища.

Необхідність пошуку нової, більш ефективної моделі курсу англійської мови професійного спрямування (English for Specific Purposes – ESP) для студентів факультету державного управління та політичних наук (Public Administration and Political Sciences – PAPS) у Південно-Східному Європейському Університеті (South East European University – SEEU) в Тетово, Македонія, з'явилася в результаті закликів, в першу чергу, самих студентів, а пізніше – викладачів, адміністраторів та роботодавців. Дуже часто студенти цього факультету, завершуючи всі необхідні професійні курси, не могли закінчити навчання через вимоги до англійської мови, які є обов'язковими для всіх студентів в SEEU незалежно від спеціальності навчання. Невисокий рівень навичок студентів з англійської мови (як правило, на рівні «задовільно») не влаштував «роботодавців» – органи публічної влади, про що останні постійно наголошували на зустрічах з керівництвом

університету. Інститути державного сектору, такі як різні державні органи, міністерства, органи місцевого самоврядування, державні підприємства, суди та громадські організації, потребують адміністраторів, які володіють хорошими комунікативними навичками з англійської мови за відповідними професійними темами та з відповідним словниковим запасом, пов'язаним зі сферою державного управління та політики, для контактів з міжнародною спільнотою та представниками міжнародних організацій, що функціонують у країні.

Більше того, незважаючи на амбіційну навчальну програму, студенти не демонстрували достатній рівень знань з англійської мови на своїх адміністративних посадах у державному секторі, а це вимагалося від молодих професіоналів, які представляли нове сучасне державне управління, з огляду на необхідність ефективної реалізації реформ в країні на шляху до інтеграції в такі міжнародні організації, як НАТО та ЄС. Тому, розробка нового курсу, який задовольняв би потреби студентів і надавав їм конкурентоспроможності та переваг на ринку праці, стала метою та відповідальністю університету як закладу вищої освіти, який намагався з моменту свого заснування реагувати на вимоги суспільства.

Мовна програма в SEEU визначала підхід до навчання, який наголошував на важливості місцевих та міжнародних мов. На сьогодні кожен студент, незважаючи на спеціальність, на якій він/вона навчається, складають при вступі іспит (тест) з англійської мови. Існує чотири рівня базових навичок з англійської мови (Basic Skills English – BSE): від початкового до середнього рівня та академічна англійська мова для студентів, які досягли необхідного рівня кваліфікації.

Після закінчення програм BSE студенти можуть навчатися на курсах англійської мови професійного спрямування (ESP courses), які викладаються на п'яти факультетах: бізнес адміністрування, права, державного управління та політичних наук, комп'ютерних наук та комунікацій. Студенти навчаються у групах не більше 25 чоловік, де кількість годин/кредитів варіюється від факультету до факультету. Курси діляться на два рівні, перший – більш академічний і другий – більш професійно (практико) орієнтований.

Студенти, які навчаються на факультеті PAPS, і які традиційно демонструють нижчий рівень володіння навичками комунікації англійською мовою, докладають значно більших зусиль до її вивчення, зважаючи на досить суворі критерії, за якими вони можуть отримати прохідну оцінку. Існує безперервна система оцінювання досягнень студентів та такі компоненти як-от: відвідування занять, участь у навчальних заняттях, презентація або проект, оцінювання вміння говорити і писати, оцінювання виконаних тестів та підсумковий іспит.

Загалом, англійська мова професійного спрямування (ESP) – це та сфера у вивченні англійської мови, що зосереджена на підготовці тих, хто навчається, до комунікації «у обраному комунікативному середовищі» [6, с. 228]. Її комунікативна орієнтація також висвітлена Т. Хатчинсоном та А. Вотерсом [7], які визначають її як гілку дерева викладання англійської мови (English language teaching – ELT), коріння якого живлять спілкування і навчання. Ті, хто навчається, їхні мовні потреби й навчальний контекст визначають ESP. Як зауважує

Д. Белчер [1, с. 136-137], описовими характеристиками ESP є те, що таке вивчення англійської мови є: базовим, прагматичним, ефективним, економічно вигідним.

Методи викладання та його зміст вже давно є визнаними і спираються на важливість практики та конкретні цілі використання. З цього видно, що хоча ESP є формою вивчення мови [7], важливо також розуміти конкретний контекст її використання.

Загальним правилом в практиці викладання англійської мови професійного спрямування є те, що професіонали ESP не діють в ізоляції: тексти, з якими працюють в навчальній аудиторії, стосуються сфери навчання або роботи тих, хто навчається; реалізується постійна співпраця з фахівцями предметної сфери.

Запропонований Т. Дадлі-Евансом [3] студенто-орієнтований підхід визначав специфіку ESP – викладачі англійської мови повинні вчитися, по-перше, у своїх студентів і, по друге, разом зі своїми студентами, займаючись з ними спільними дослідженнями предметних дисциплін.

За досвідом університету Македонії курс англійської мови професійного спрямування для PAPS мав на меті ефективну усну комунікацію студентів у ситуаціях, які можуть виникнути у їхній майбутній професії. Задля цього при розробці навчальної програми здійснюється ретельний аналіз потреб.

При цьому термін «потреба», як стверджує Т. Караліс, можна визначити двома способами, кожен з яких відповідає певному підходу. Згідно з першим підходом, потреба визначається як «відстань між існуючою ситуацією і бажаним станом», тобто необхідною є кваліфікація (яка відсутня) для виконання певного завдання або «рівноправної» участі у соціальному житті. Другий підхід визначає потребу як «інтерес і мотивацію, якими володіє людина для участі у навчальному процесі – і це може бути результатом суб'єктивних оцінок». Тому освітні потреби асоціюються з усвідомленням браку знань, вмінь та навичок людини. Ці потреби трансформуються дорослою аудиторією тих, хто навчається, на очікувані результати навчання після проходження навчальної програми, в даному випадку – програми вивчення іноземних мов [8, с. 16].

Потреби тих, хто навчається, є основою ESP разом з:

- базовою методологією викладання;
- видами мовної діяльності в межах вивчення дисципліни;
- мовними навичками (граматика, лексика тощо);
- дискурсом та жанром професійної діяльності [3].

Як зазначено у дослідженні Д.Белчера [1], аналіз потреб передбачає:

- потреби тих, хто навчається;
- потреби навчального закладу;
- потреби роботодавця (в нашому випадку – органу публічної влади) або всі три.

Потреби тих, хто навчається, спираються на: попередній навчальний досвід; «вантаж» знань; тематику пройдених модулів. Так, якщо візьмемо приклад університету Македонії [9], тут була визначена така тематика з сучасних політичних та державних питань, а також міжнародних справ Македонії: членство в ЄС та НАТО; дискусії з Грецією щодо назви країни (так як є географічний район в Греції, названий Македонією); вибори; політична система в країні; міжнародні органі-

зації, такі як Світовий банк та Міжнародний валютний фонд, а також деякі теми з управління персоналом та структури підприємств.

З метою розуміння «прогресу» у вивченні мови проводиться те ж саме тестування на предмет професійної майстерності, яке студенти SEEU склали під час вступу. Крім того, студенти заохочуються до інтерактивних комунікативних заходів, задля спілкування з використанням конкретних слів зі сфери державного управління та політичних наук.

Існує також зв'язок з колишніми студентами, які працюють в установах державного сектору. Вони вказують, в яких сферах їхнього повсякденного професійного досвіду англійська мова є найбільш корисною. Завдяки цьому визначилися такі сфери вивчення мови як-от: ділова кореспонденція, електронна пошта та листи.

Теми, визначені за допомогою аналізу потреб, використовуються як основа курсу. Відповідні тексти підбираються з різних джерел. Іноді тексти адаптуються для використання в навчальній аудиторії – для обговорення та формування словникового запасу, необхідного для даної сфери. Таким чином були сформовані різні модулі і розподілені на тижні та години навчання. Заняття в межах модуля були ретельно розроблені з огляду на змістовні та мовні цілі. Наприклад, якщо у курсі ESP ключова лексика стосувалася технічних чи специфічних термінів, а мовна мета визначалася як «здатність тлумачити термін «приєднання», таке заняття вимагало певного змісту знань про те, як країни набувають членства в міжнародних організаціях.

Більше уваги було приділено розвитку у студентів «продуктивних» навичок розмовної та письмової мови, тому що ці навички були визначені в результаті аналізу потреб як самих студентів, так і їхніх потенційних роботодавців. Відповідна підготовка вела до засвоєння мови на рівні B2 – рівні вище середнього за загальноєвропейськими рекомендаціями з мовної освіти.

Було також важливо надати студентам структуровані можливості широкого використання мови. Це було особливо актуально, беручи до уваги, що англійська мова була іноземною для всіх студентів, і вони не мали інших можливостей практикувати її поза навчальною аудиторією. Тому потрібно було запропонувати студентам можливості для взаємодії, одним із способів досягнення якої є комунікація. Студентська взаємодія стимулювалася роботою в режимі «запитання-відповідь» у парах або невеликими групами, шляхом рольових ігор і симуляцій, висловлювань та аргументацій, завдяки генеруванню «гарячих» тем для дискусії, а також особливо приваблює студентів.

Оцінка за виконання завдань була одночасно формувальною, через різні компоненти, та сумарною. У кінці курсу виставлялася підсумкова оцінка. Оціночна діяльність проводилася за результатами навчальної діяльності та узгоджувалася з навчальними цілями. Цілі визначали результати, за якими студенти усвідомлювали, що очікувалося від них і скільки балів вони можуть заробити за кожен окремий вид діяльності. Окремі студентські конференції були організовані для отримання зворотного зв'язку за їхніми письмовими завданнями.

Беручи до уваги досвід Македонії, можна рекомендувати викладачам англійської мови професійного спря-

Висновки

мування переглянути свої навчальні програми з огляду на потреби студентів. Крім того, здійснювати постійний контакт з викладачами профільних дисциплін, консультуватися щодо змісту курсу за усіма відповідними темами. Подальші дослідження варто проводити у напрямку співвідношення вітчизняних та європейських підходів до вивчення іноземних мов.

Література.

1. Belcher D. English for Specific Purposes: Teaching to Perceived Needs and Imagined Futures // *Worlds of Work, Study, and Everyday Life*. – Vol. 40. № 1 (Mar.). – 2006. – P. 133-156. – Mode of access: <http://www.jstor.org/stable/40264514> Accessed: 13/02/2012.
2. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment. – Council of Europe: Language Policy Unit. – Strasbourg, 2001. – 273 p. – Mode of access: www.coe.int/lang-CEFR.
3. Dudley-Evans T., St. John M. J. *Developments in ESP. A multi-disciplinary approach*. – Cambridge University Press, 1998. – Mode of access: <http://www.aelfe.org/documents/text2-Palmer.pdf>.
4. Funk H. Berufsbezogener Fremdsprachenunterricht // Bausch K., Christ H. Krumm H. *Handbuch Fremdsprachenunterricht*. – Francke Verlag Tübingen und Basel, 2007. – S. 175-179.
5. Glaboniat M., Müller M. Note „sehr gut!“ – aber in Bezug worauf? // *Zeitschrift für die Praxis des Deutschunterrichts. Fremdsprache Deutsch*. – Goethe-Institut. Klett, 2006. – S. 14-21.
6. Graham J., G., Beardseely S. English for Specific Purposes: Content, Language, and Communication // *Pharmacy Course Model*. – Vol. 20. – № 2. – P. 227-245. – Mode of access: <http://www.jstor.org/stable/3586542>. Accessed: 13/02/2012.
7. Hutchinson T., Waters A. *English for Specific Purposes*. – Cambridge University Press, 2002. – P. 16-19.
8. Karalis T. Planning, administration, evaluation of adult education programs. – Patra: Greek Open University, 2005. – Mode of access: <http://scindeks.ceon.rs/article.aspx?artid=0354-54150901029K&lang=en>.
9. Kareva V. A. English for specific purposes: Public administration and political sciences // *Procedia – Social and Behavioral Sciences*. – № 70. -2013. – P.1477 – 1481.
10. Kremnitz G. *Gesellschaftliche Mehrsprachigkeit: institutionelle, gesellschaftliche und individuelle Aspekte*. – Wien: Braunmüller, 1994. – Zugriffsmodus: <https://docserv.uni-duesseldorf.de/servlets/DerivateServlet/Derivate-13298/S0089237.pdf>.
11. Lackey A. Foreign language skills are essential for global business journalists. – 2010. – Mode of access: <http://businessjournalism.org/2010/07/12/foreign-language-skills-are-essential-for-globalbusiness-journalists> (07.06.2014).
12. The European Indicator of Language Competence. -2005. – Mode of access: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=URISERV%3Ac11083>
13. The European Qualifications Framework for Lifelong Learning . – Mode of access: https://ec.europa.eu/ploteus/sites/eac-efq/files/leaflet_en.pdf.
14. The language guide for European Business. Successful communication in your international trade. – European Commission, 2011. – Mode of access: http://ec.europa.eu/languages/languages-meanbusiness/files/language-guide-for-european-business_en.pdf.